

УДК:
342.5(497.13)“2008/2009“

Оригинални
научни рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА
POLITICAL REVIEW
Година (XXII) IX, vol=23
Бр. 1 / 2010.
стр. 289-310.

*Момчило Суботић**
Институт за политичке студије, Београд

ВОЈВОДИНА У ПОЛИТИЧКОМ СИСТЕМУ СРБИЈЕ**

**Статут Војводине у листу „Политика“ 2008-2009. го-
дине**

Сажетак

У овом чланку о аутономији Војводине пратићемо „битку за Војводину“ ишчитавањем и анализом текстова објављених у листу „Политика“ и неким другим изворима у последње две године. Дакле, у периоду пре, за време и након доношења Статута АП Војводине и Закона о утврђивању надлежности АП Војводине. Такође, у раду је презентована тзв. Салицбуришка изјава Војвођанског покрета из 1948, као и Magna carta genitum et regionum (Велика повеља народа и регија) - ФУЕБ-програма Федералистичког савеза европских народних група из 1992, и њихова необична сличност са Статутом Војводине. Обрађено је и питање регионализације Србије које се допуњује са војвођанским статутом.

Кључне речи: Србија, Војводина, Статут, Закон о утврђивању надлежности, мађарски регион, држава у држави, еврорегија, Салицбуришка изјава, регионализација, сепаратизам, распарчавање Србије

* Виши научни сарадник у ИПС, Београд

** Рад је настао у оквиру научног пројекта „Друштвене и политичке претпоставке изградње демократских институција у Србији“ (149057 Д), који се реализује у оквиру Института за политичке студије у Београду, а финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

МАЂАРСКИ РЕГИОН НА СЕВЕРУ

Ово је наш трећи чланак о положају и статусу Војводине, односно њеној аутономији у саставу Републике Србије. Усвојени Статут АП Војводине, међутим, изводи ову покрајину из њене матице, што је и став највећег броја српских уставно-правних и других релевантних експерата. У „битку за Војводину“ укључила се и „Политика“, дајући простор на својим страницама и апологетима и противницима „војвођанског идентитета“ и њеног подржављења.

Тако „Политика“ од 3. септембра 2008. преноси делове из писма које Иштвану Пастору, председнику Савеза војвођанских Мађара, пишу лидер Демократске заједнице војвођанских Мађара Шандор Пал и лидер Демократског покрета војвођанских Мађара Андраш Агоштон. Ова двојица мађарских првака траже преговоре са српским властима о остваривању концепта аутономије војвођанских Мађара, који предвиђа повезивање девет општина у којима су Мађари у већини.

Пастор указује на чињеницу да је статут био у основи кампање коалиције „За европску Војводину“. Он истиче: „За нас је приоритетно питање положај националних савета и слажем се са господином Агоштоном да се што пре мора усвојити закон о начину избора, надлежностима и финансирању Савета националних мањина... Чињеница је да је остваривање аутономије прва тачка Заједничког концепта аутономије странака војвођанских Мађара. Друга тачка тиче се посебне регије на северу Војводине састављене од општина у којима Мађари чине већину, а на чијем остварењу сада инсистирају ДПВМ и ДЗВМ“. Балинт Пастор каже да ће то питање доћи на дневни ред када и Закон о регионализацији Србије чије је усвајање један од услова за прикључење ЕУ. Он објашњава да је реч о предлогу за оснивање мултиетничке регије на северу Војводине, односно удруживању девет општина у један од многих подрегиона у Србији који би били дефинисани законом. Председник Извршног већа Војводине Бојан Пајтић тврди, међутим, да му је „као припаднику грађанске опције страна и потпуно неприхватљива свака помисао о поделама по етничком принципу“. Са друге стране позиција тврди да ће „ДС морати мађарским странкама да плати рачун за подршку“. Пастор наглашава да ће његова странка и даље тражити промену граница управних округа у Војводини - у питању су општине Ада, Кањижа и Сента које припадају северно-банатском округу са средиштем у Кикинди, а, како сматрају у

СВМ, географски и према свакој људској логици место им је Бачка...⁽¹⁾

Представници опозиционих странака сматрају да предлог Статута није у складу са Уставом. Лидер Демократске странке Србије Војислав Коштуница истиче: „Уместо да се статут бави аутономијом онако како је то предвиђено Уставом Србије, преко оваквог предлога статута заобилазним путем покушавају да се успоставе елементи државности Војводине“.

Милорад Мирчић, из Српске радикалне странке, изјављује да предлог статута води ка федерализацији Србије, и ту мисли на симболе, заставу, грб, војвођанску академију наука и уметности, развојну банку, јавни радио дифузни сервис Војводине.

С друге стране у Либерално демократској партији сматрају да овај документ Војводини доноси суштинску аутономију. Члан и републички посланик ове странке Јудита Поповић истиче: „Сматрамо да је ово само један мали корак у неким малим променама што се аутономије тиче, сигурно не и значајан“.

Председник Скупштине Војводине Шандор Егереш се залаже да „Војводина има законодавну, извршну и делимично судску функцију, своју имовину и сопствене приходе...“ Председник посланичког клуба „Заједно за Војводину“ проф. др Драгослав Петровић упозорава, да је управо нови Устав Србије у три своја члана експлицитно утврдио и могућности и обавезе које администрација АП Војводине мора да реализује. Једна се односи на пренесене надлежности у оквиру којих се очекује њена одговорност и оперативност, друга на акте и начин уређивања одговорности у вези са регулисањем рада органа АПВ и трећа, да се кроз пропорционалну заступљеност у скупштинским структурама, односно органима власти и припадности националним заједницама максимално афирмишу...

И у Социјалистичкој партији Србије тврде да није реч ни о каквом сепаратистичком документу. Душан Бајатовић то образлаже тиме што покрајина неће имати своју полицију, војску, дипломатска представништва, централну банку и монету, већ само она која предвиђа Устав Србије.

Светозар Чиплић, министар за људска и мањинска права, не улазећи у конкретна решења предлога Статута, истиче став да је

1) “Захтев за мађарску регију у Војводини?”, *Политика*, 3. септембар 2008, стр. 6.

предлог Статута у сагласју са Уставом са образложењем, да: „По Уставу Србије покрајине имају право на самоорганизовање, имају сопствене изворе прихода, имовину, а све недоумице отклања Члан 12 Устава који грађанима даје право на покрајинску аутономију као средство ограничавања власти“.²⁾

Професор уставног права Ратко Марковић каже да је „декларисањем Војводине као европске регије интегрисане у европски систем региона, предлог нацрта статута изашао из тог (уставног М. С.) концепта пошто Устав такву категорију не познаје“. Такође, он је указао да је и члан 26 предлога нацрта у супротности са Уставом, јер највиши правни акт прописује да је у службеној употреби на територији Србије српски језик и ћирилично писмо...³⁾

У Политици од 25. септембра 2008. Слободан Антонић, између осталог, пише: „Устав Србије (чл. 181) дозвољава непосредну сарадњу покрајина и општина са покрајинама и општинама у другим земљама. Али, он не помиње дипломатска представништва. Поготово не помиње представништво у Бриселу, о коме изричито говори војвођански статут (чл. 18). „Представништво“ Војводине у Бриселу је, да се не лажемо, амбасада Војводине у ЕУ. Чак ни земље које су федерализоване немају заступништва својих федералних јединица у ЕУ... Устав, рецимо, одређује да су у Србији у службеној употреби „српски језик и ћирилично писмо“ (чл. 10). Статут Војводине, међутим, прописује да ће се „примена латиничног писма српског језика уредити покрајинском скупштинском одлуком“ (чл. 24)...⁴⁾

Даље пише: „Статут Војводине тако и на симболичком и на институционалном плану ствара својеврсни „корпус сепаратум“ на тлу Србије. На сајтовима и форумима војвођанских „аутономашких“ организација могу се видети и читати сасвим озбиљне тврдње о постојању „војвођанског језика“ и „војвођанске нације“ и „војвођанског идентитета“.⁵⁾

2) „Једнима недовољно, другима превише аутономије”, *Политика*, 20. септембар 2008, стр. 7.

3) Ратко Марковић, Статут излази из уставног концепта, исто

4) Слободан Антонић, “Амбасадор Војводине у ЕУ”, *Политика*, 25. септембар 2008, стр. 11.

5) Исто

СТАТУТ ИЗЛАЗИ ИЗ УСТАВНОГ КОНЦЕПТА

У „Политици“ од 4. октобра 2008. под насловом : „Напади и одбрана статута Војводине“, налазе се решења из нацрта која су изазвала највише примедби.

1, Степен аутономије

Критике:

Бројним решењима представља увод у стварање државе у држави. (ДСС, НС, СРС)

Нацрт статута се огрешио о две кључне одредбе Устава Србије: да је аутономна покрајина саставни део државне територије Србије и да је правни поредак РС јединствен. Нацрт статута осамостаљује северну покрајину од Србије у својим одредбама о територији, службеном језику и писму, главном граду и међународно правном субјективитету Војводине. (проф. Ратко Марковић)

Јован Комшић, професор новосадског универзитета сматра да се ради о некој врсти украсне аутономије Војводине у мери у којој то дозвољава Устав, а Јудита Поповић истиче : „Суштина је у томе да се Војводини врати законодавна, извршна и судска власт“

2. Европска регија, интегрисана у европски систем региона (чл. 1)

Критике:

Таква дефиниција не постоји у Уставу Србије. Све док Србија не буде интегрисана у ЕУ, ни један њен део не може бити интегрисан. (лидер ДСС-а Војислав Коштуница)

„Устав такву категорију не познаје. То не може бити једностран одлука прописана статутом, већ одлуку о томе може донети искључиво држава Србија. Такав концепт није у складу ни са концептом Европске уније, јер је у случају ЕУ реч о заједници европских држава, а не, како пише у нацрту, европских региона“. (Ратко Марковић)

Објашњење: Драгослав Петровић (ДС) истиче да у овом тренутку Војводина има сарадњу са пет других регија у Европи, формализовану сарадњу и то нико не оспорава..“Скоро све државе у Европи, осим два изузетка, су конституисане или као федералне

или са израженом регионалном организацијом“. Петровић сматра да оваква оријентација доприноси стабилности државе Србије.

3. Оснивање представништава и међународни уговори (члан 16)

Критике:

„Војводина не може да оснива представништва у иностранству, нити да потписује међудржавне уговоре, јер би за то морала да има међународно правни субјективитет, који има само Република Србија“. (Војислав Коштуница)

„Оснивање представништава Војводине у иностранству је први корак ка формирању нове државе на територији Србије“. (СРС)

Објашњење:

„Нови статут омогућава равномернији и снажнији развој регија у Војводини, али и неке механизме који ће значити да можемо брже и ефикасније да конкуришемо у фондовима ЕУ и то је суштина одредаба које се односе на међународну и регионалну сарадњу. Војводини сада није потребно представљање у седишту европских институција, али ће свакако бити кад Србије буде чланица ЕУ“. (председник Покрајинског извршног већа Бојан Пајтић)

4. Дефинисање територије и референдум о њеној промени (члан 3)

Критике:

Територија аутономне покрајине утврђује се искључиво Законом о територијалној организацији. (ДСС, Ратко Марковић)

„Давање могућности да се само на том делу територије Србије грађани референдумом изјасне о појединим питањима која би могла да буду и сепаратистичког карактера јасно показује да се следи већ опробани план разбијања Југославије“. (СРС)

Објашњење:

„То пише у Уставу, члан 182. став 4. Уставна норма је јача од сваког закона. Закон о територијалној организацији утврђује које су општине део покрајине, које су катастарске границе део које општине, а овде говоримо о мењању територије“. (министар за људска и мањинска права Светозар Чиплић)

*5. Покрајинске скупштинске одлуке са значајем закона
(члан 19)*

Критике:

„То је задирање у законодавну надлежност, коју има искључиво Србија“. (Војислав Коштуница)

„Одредба која даје право Скупштини АП Војводине да покрајинском скупштинском одлуком супституише закон је неуставна, јер вршилац статутарне власти нема правни капацитет да то пропише“. (Ратко Марковић)

Објашњење:

Драгослав Петровић (ДС) истиче да „одлуке које доноси Скупштина АП Војводине морају бити обавезујуће, у оквиру Устава и само на територији Војводине у оним областима које су на нас пренесене“.

6. Предлагање мреже судова у Војводини и кандидата за правосудне органе (члан 34)

Критике:

„Предложена решења су у директној супротности са Уставом Србије, који код уређења ове гране државне власти не предвиђа никакву надлежност АП Војводине, а овакав нацрт статута представља покушај да се индиректно, на неуставан начин одузму ингеренције Скупштине Србије“. (бивши министар правде Зоран Стојковић)

„Скупштина Војводине не може да предложи кандидате са своје територије за судије Високог савета правосудја и Уставног суда, пошто је то већ регулисано републичким законом“. (Група грађана „Маја Гојковић“)

Објашњење:

ЛСВ сматра да се овим не нарушава јединство судске власти и да је све по Уставу Србије.

7. Примена латиничног писма српског језика (члан 26)

Критике:

„У супротности је са Уставом, јер највиши правни акт прописује да је у службеној употреби на територији Србије српски језик и ћирилично писмо“. (Ратко Марковић)

Објашњење:

Светозар Чиплић каже да постоје два закона коју уређују службену употребу језика и писма, а у самом Уставу је предвиђено да се та материја може уредити у другачијим законом. „Статут се позива на закон о службеној употреби језика и писма. Тај закон је донет пре новог Устава, али док не буде донет нов, тај је на снази“.

8. Влада АП Војводине (чл. 47)

Критике:

„Правно је могуће, али је необично да се први пут највиши извршни орган покрајине назива влада“ . (Војислав Коштуница)

„Увођење тог термина је први корак ка формирању нове државе на територији Србије“ . (СРС)

Објашњење:

„Име не означава државност, реч је о незнању“ . (Светозар Чиплић)

„Реч је о модерном решењу, јер покрајина има право да самоорганизује своје институције у оквиру онога што је њена надлежност и да их назове како жели“ . (Бојан Пајтић)

9. Људска и мањинска права (више чланова)

Критике:

„Највећи недостатак понуђеног текста што не садржи гарантована посланичка места за припаднике националних мањина у покрајинском парламенту. Ту могућност даје и Устав Србије члановима 100. и 180. С друге стране, предлагачи су предвидели формирање савета националних заједница унутар Скупштине Војводине, иако национални савети мањина припадају искључиво републичком систему“ . (Андраш Агоштон, лидер ДСВМ-а)

„Оснивање савета националних заједница захтева од посланика да се национално изјашњавају, што је противуспавно“ . (Група грађана „Маја Гојковић“)

„Начин на који је предвиђено остваривање људских и мањинских права (Војводина се поставља као покрајина националних заједница) у Војводину посредно уводи конститутивност нације, а самим тим и елементе државности саме покрајине“ . (Војислав Коштуница)

Објашњење:

„Важна ставка Нацрта статута је брисање појма националних мањина, јер су у предлогу тог акта све националне заједнице на територији покрајине равноправне. Не смемо да допустимо да се остатак привредног шаренила, мултиетничке и мултикултуралне заједнице разбијају и да се становништво дели на прворазредне и другоразредне грађане“. (председник Скупштине Војводине Шандор Егереш, СВМ)

„Формирањем савета националних заједница, скупштинског тела чије мишљење ће бити неопходно за усвајање одлука из области образовања, културе, употребе и заштите језика и писма, наша традиционално толерантна, мултинационална, многојезичка, верски мешовита средина, биће потврђени високи стандарди нашег заједничког живљења“. (Бојан Пајтић)

10. Приходи, имовина, развојна банка (неколико чланова)

Критике:

„Одредбе о приходима Војводине, о имовини и развојној банци нису у складу са Уставом Србије. Оснивање развојне банке Војводине је противуствано, јер је банкарски систем у надлежности Републике“. (Војислав Коштуница).

11. Децентрализација (неколико чланова)

Критике:

„Потребна је суштинска децентрализација државне управе, али не кроз проширивање надлежности покрајине и дуплирање државног апарата, већ ширењем надлежности локалних самоуправа“. (Група грађана „Маја Гојковић“)

„Децентрализација државе не би смела да се заврши само на измештању центра одлучивања из Београда у Нови Сад, него да се и даље шири и приближава грађанима који живе у Војводини“. (Јудита Поповић)

„Образложење предлагача Нацрта статута да увођење управних округа уједно значи и децентрализацију Војводине напросто не стоји, јер управни окрузи значе деконцентрацију али не и децентрализацију власти. Према томе, одмах иза тога може да стоји сумња да је то нагодба предлагача да се заокруже општине које су на северу Бачке“. (Александар Попов).

12. Стална мешовита делегација (члан 28)

Критике:

„Предложена стална мешовита делегација, као посредник између републичких и покрајинских органа, изједначава Војводину са Србијом, као да су у питању две државе“. (ГГ „Маја Гојковић“)

„Таква координациона тела Устав Србије не познаје и она су превазиђена, а могу бити успостављена само највишим правним актом“. (Ратко Марковић)

Објашњење:

То је био само предлог. (Драгослав Петровић, ДС)

Статут је усвојен у Скупштини АП Војводине, о чему обавештава „Политика“ 15. октобра 2008. године. За усвајање Статута гласало је 89 посланика, 21 је био против, а нико се није уздржао. Статут су усвојили посланици ДС, СВМ, ЛСВ, ЛДП, СПО, СПС-ПУПС и групе грађана. Против су били ДСС, СРС, НС и НП.

Након усвајања Статута, Пајтић је, између осталог, рекао да „није проблем Србије у томе што има једну Војводину него је проблем што их нема више“, те да грађани Војводине овај статут доживљавају „као јутро после тешке ноћи“, завршавајући своје обраћање речима: “Добро јутро, Војводино!”⁶⁾

Председник Извршног већа Војводине у интервјуу на питање да ли ради на формирању „мађарске регије“ на северу Војводине, одриче поменуте тезе, уз образложење да „је Војводина регија у којој постоји шест службених језика, у којој живи много народа и када би свако од њих формирао своју етничку регију то би била катастрофа“. Такође, истиче Пајтић да је у 40 од укупно 45 општина колико има у Војводини успостављена проевропска власт. „Имамо проевропску вертикалу, од републичког преко покрајинског до локалног нивоа. То ће омогућити више инвестиција, већи развој, добру координацију у остваривању циљева који су потребни да би ово друштво кренуло напред“.⁷⁾

У Политици од 25. октобра 2008, стр. 7, објављено је отворено писмо председнику Републике Србије, влади Републике Србије, посланицима републичког парламента и посланицима Скупштине АП Војводине, са потписом великог броја угледних стручњака и

6) “Усвојен Статут АП Војводине”, *Политика*, 15. октобар 2008, стр. 6.

7) Бојан Пајтић, Неће успети да нас посвађају, *Политика*, 19. октобар 2008, стр. 6.

јавних личности, да се уваже поменуте примедбе. У Писму се истиче да „отаџбински интерес мора безусловно бити изнад политичког и страначког.“⁸⁾

Председник Скупштине АП Војводине Шандор Егереш и брани решења из усвојеног статута за који каже: „Ни једном реченицом овај статут се не сукобљава са Уставом Србије. Они који коментаришу да је то сецесија и сепаратизам нису свесни шта говоре. У Европи постоје три модела аутономије: федерални концепт, као у Немачкој, где покрајине имају озбиљне функције и утицај, други је предфедерални као у италијанским покрајинама, и трећи асиметрични као у Шпанији. Морамо бити свесни да су модерне регије европска тенденција“. Егереш и очигледно не разуме политички систем поменутих земаља, јер изједначаје аутономну Војвину са федералним јединицама у Немачкој - која је за разлику од Србије федерација. Такође нетачно говори о некаквом предфедералном концепту у Италији и асиметричном у Шпанији; не каже које су одлике тих концепата.⁹⁾

ЧАНКОВА МАПА САМОСТАЛНЕ ВОЈВОДИНЕ

У Скупштини Србије Ненад Чанак, лидер ЛСВ, приказао је мапу самосталне Војводине, која укључује Мачву и Шабац, за коју се он већ дуже време залаже. Штавише, Чанак то исто препоручује и другим регионима у Србији. Да би ублажио оно што је више него очигледно Чанак истиче: „Што тражимо за Војвину, нудимо и Шумадији, нишкој области, Санцаку и Београду. Постоји пет елемената те аутономије-законодавна, извршна и судска власт, право на имовину и изворни приходи... Војводина није проблем, него решење. О њој смо 1999. године говорили као о републици у федералној Србији, а данас говоримо о аутономној покрајини у европској Србији“.¹⁰⁾

Појаву Чанкове мапе „Војводина републике“ опозиционе странке су окарактерисале као пробни балон ДС, који жели да „припреми јавност“ за усвајање Статута Војводине. Коалиција невладиних организација „Грађанска Војводина“ је позвала посланике Скупштине Србије да „без одлагања“ потврде Статут Војводи-

8) Види шире: Момчило Суботић, „Аутономија Војводине - историјски и савремени контекст II“, *Политичка ревија*, 03/2009, ИПС, Београд, 2009, стр. 113-134.

9) Види: „Статут Војводине пречи од буџета Србије“, *Политика*, 21. новембар 2008, стр. 6.

10) Ненад Чанак, „ЛСВ тражи нови устав Србије“, *Политика*, 15. децембар 2008, стр. 6.

не, али и Европску унију да ситуацију прати „с посебном пажњом, имајући у виду да је агресивни централизам био окидач распада бивше Југославије и крвавих ратова... Јасно је да је Статут почетни акт децентрализације државе, мада недовољан са становишта интереса грађана Војводине“. Додаје се да је положај Војводине „тест да ли је Србија довољно моћна да се супротстави централистичко-националистичкој елити, у којој се издвајају Српска академија наука и уметности, Српска православна црква, тајкуни и политичке партије Милошевићевог режима“. У саопштењу је оцењено да је одредбама Устава Србије „настављен третман Војвођана као малоумних богатих рођака који не знају да се старају за сопствене ресурсе и новац“.¹¹⁾

РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА СРБИЈЕ И ПРАВНО-ТЕХНИЧКА КОРЕКЦИЈА СТАТУТА АПВ

Бивало је све очигледније, да је Статут, усвојен у Скупштини АП Војводине, противустанан и неодржив. Наговештаване су и неке његове корекције, али је истовремено ДС-ов режим лансирао причу о регионализацији Србије; стварању статистичких региона, што наводно нема никакве везе са Статутом Војводине. Било је, међутим, потпуно јасно, да је све то чињено у циљу да се заобилазно, ипак, дође до усвајања статута Војводине. Сва је прилика, да је и усвајање таквог статута Војводине постављено као услов Србији за улазак у ЕУ.

11) “Грађанској Војводини Статут недовољан, *Политика*, 9. фебруар 2009, стр. 7.

„Политика“ од 5. Јуна 2009, под насловом „Седам региона за равномернији развој“ пише: „Србија ће бити подељена на Војводину, Београд, западну, источну, централну, јужну и област Косова и Метохије. Тренутни однос у развијености међу појединим деловима земље је чак један према 15. Према Предлогу закона, који је утврдила влада Србије, региони и општине биће разврстани према степену развијености. Региони и области успостављају се у складу са стандардима ЕУ и представљају статистичке, а не административне регионе и области тако да не добијају правни субјективитет“⁽¹²⁾.

С обзиром да је рок за усвајање војвођанског статута истекао 31. децембра 2008. године, опозиција, а нарочито радикали захтевају да се приступи писању новог статута, а ДС (Драгослав Петровић) истиче да ће бити довољна правно техничка редакција Статута.

За правно-техничку редакцију Статута били су „задужени“ социјалисти. Ивица Дачић је славобитно изјавио да је „усвајањем шест амандмана СПС-а стављена тачка на причу о Војводини као држави у држави“. Тим амандманима, како је јавности објаснио Дачић, избачена је одредба о Новом Саду као „главном граду Војводине“ (он је сад постао само „главни административни центар АПВ“), покрајина је остала без овлашћења да доноси „законе (то су сада само „скупштинска акта“). АПВ неће моћи да склапа никакве „међудржавне уговоре“ (већ само „међурегионалне“), избачене су одредбе о „јединственом простору Средње Европе“ (а уписано је да је Војводина неотуђиви део Србије), избачено је позивање на „историјско право грађанки и грађана Војводине“ (и стављено да се аутономија изводи из српског Устава), а додато је и да ће АПВ оснивати представништва у регионима и у Бриселу само уз сагласност Владе“.¹³⁾ Социолог Слободан Антонић сматра да су после свих поправки остале само две симболички важне и зато неприхватљиве одредбе-преименовање Извршног већа АПВ у „владу“ и одредба о оснивању некакве Војвођанске академије наука и уметности.

12) Показало се, међутим, да је ДС-ова власт својим мањинским партнерима, не само Мађарима, већ и муслиманима (Бошњацима од 1993) у Рашкој области обећала „етнички“ регион од општина у којима имају апсолутну већину становништва, као што су Нови Пазар, Тутин и Сјеница, али и Пријепоље, Прибој и Нову Варош у којима немају већину.

13) Види: Слободан Антонић, „Битка за Војводину“, *Печат*, бр 89, Београд, 13. новембар 2009, стр. 12.

Антонић даље подсећа и појашњава: „Предлог о преименовању ИВ у „владу“ Пајтић је својевремено образлагао „прилагођавањем европским стандардима“. Наводно „европске регије“ тако зову своје управе. Међутим то није тачно. У Немачкој, државе које чине федерацију заиста на челу имају „владу“ (Staatsregierung и Landesregierung). Али, Немачка је федерација и њеним опонашањем Србија се само може федерализовати, не и регионализовати. У Италији, међутим, која није федерација, чак и покрајине са посебним положајем - каква је Алто-Адиђе - немају на челу „владу“ (governo, Consiglio dei ministri), већ „покрајинску управу“ (Giunta regionale). Та разлика није случајна“.¹⁴⁾

Када је у питању оснивање ВАНУ то се може само доживети као увод у стварање нове државе и нације - истиче Антонић и наставља: „Како оживљавање ВАНУ нема научну или функционалну оправданост, то онда оно и не може бити другачије схваћено него као политичко питање. Ово су противуставне категорије. По Уставу Србије (члан 183) АП Војводина не може оснивати научне установе“¹⁵⁾. Аутор заступа став да поједине одредбе треба обарати на Уставном суду и закључује, да је у интересу ове земље и овог народа да аутономашка бирократија добије што мање овлашћења и што мање новца. То се може постићи кресањем Закона о преносу надлежности у борби за очување државног јединства и успостављање функционалног система државне управе.¹⁶⁾

ДРЖАВА У ДРЖАВИ

Коста Чавошки сматра да коначни предлог о утврђивању надлежности АП Војводине, који је Влада Србије усвојила 5. новембра 2009, показује да је краткорочни циљ владајуће структуре враћање Војводини конфедералног статуса „који је имала по брионском Уставу из 1974. године, а дугорочни њено потпуно отцепљење од Србије“. Законом о утврђивању надлежности АП Војводине, на Покрајину се преноси више од 150 републичких надлежности.

Из онога што пише и заступа академик Чавошки, може се закључити да су и понуђене корекције Статута само козметичке и да се њене државолике претензије њима не отклањају. Тако Чавошки добро уочава, да се Покрајини поверавају и надлежности које су

14) Антонић, исто

15) Исто, стр. 13.

16) Исто

традиционално елемент државне суверености. „То су закључивање међународних уговора под видом међурегионалних споразума и представљање у иностранству, наводно, „у регионима Европе, односно у Бриселу“. Колико је нама познато, жупаније у Мађарској и Хрватској уопште немају своја представништва у иностранству нити их имају босанско-херцеговачки ентитети (Република Српска и Федерација БиХ), иако би их они, као конфедералне јединице, могли имати са много више права него војвођански регион. Посебно подозрење изазива могућност представљања Војводине у Бриселу који је главни град Белгије и седиште Европске уније и Атлантског пакта... Да је посреди уобличавање и заокруживање Војводине као државе упућује и чињеница да се републичким законом *post festum* конвалидира противуставно конституисана Војвођанска академија наука и уметности, тако што се налаже њено финансирање из покрајинског буџета. А она је и основана као знамење посебног етничког односно националног идентитета Војвођана, што ће у ближој или даљој будућности бити кључни разлог за отцепљење Војводине од Србије и конституисање ове Покрајине као посебне државе“.¹⁷⁾

САЛЦБУРШКА ИЗЈАВА

Чавошки указује на историјску димензију идеје о самосталној Војводини, „коју сада спроводе Чанак и Пајтић уз невољну подршку Бориса Тадића“. Чавошки нам открива, да се ради о „Салцбуршкој изјави Војвођанског покрета из 1958. године, коју су, као првоборци за једно савремено решење војвођанског проблема у Средњој Европи, потписали др Еуген Јоцић, prof. Adalbert-Karl-Gauss и проф. др Корнел Филиповић. Том изјавом се најпре утврђује начело равноправности свих етничких група у Војводини и федерализам. Тиме би била одбачена замисао о било ком државотворном народу, пошто би разне етничке групе (Срби, Мађари, Швабе, Буњевци, Шокци, Румуни, Словаци и други) стремили ка синтези једне „војвођанске народности“. (Отуда и синтагма да Војводину чине „националне заједнице“, које представљају „национални савети“, што српски народ своди на националну мајину, чиме се крши Устав Србије која је национална држава српског народа). Тако схваћена Војводина била би федерална јединица једне шире Средњоевропске федерације која ће бити органски саставни део будуће

17) Коста Чавошки, „Новосадски зид“, *Печат*, бр. 89, Београд, 13. Новембар 2009, стр. 9.

Европске уније. А територијална питања могла би се решавати само на плебисцитарној основи и под надзором објективних неутралаца (рецимо представника Уједињених нација).

Како територијални обухват Средњоевропске федерације није био довољно јасан, састављачи су је поистоветили са Подунавском федерацијом, то јест негдашњом Аустро-Угарском унутар које би Војводина имала статус федералне јединице (Bundesland, Federal State) који искључује „аутономни статус“. Такав статус Војводине био би зајемчен уставом или федералним пактом. У тим границама Војводину би чиниле етничке групе: Срби, Швабе, Мађари, Румуни, Буњевци, Шокци и у мањем броју Словаци, Рутени, Јевреји, Бугари, Роми и нешто Чеха. При том се имају на уму само староседеоци, дакле прави Војвођани, а не „плански“, насилно насељени којима није место у Војводини. Од таквих староседелачких група образовао би се нови „војвођански народ“. Лако је уочити фрапантну сличност између појединих решења Закона о утврђивању надлежности АП Војводине и решења Салцбуршке изјаве. Салцбуршка изјава говори о „војвођанском народу“, а Војвођанска академија наука и уметности је битан елемент националног идентитета. Не треба сумњати да ће се ускоро почети са припремом и издавањем војвођанске енциклопедије, војвођанске историје, војвођанске књижевности, као и правописа и речника српског језика у преосталим српским земљама¹⁸⁾.

ВОЈВОДИНА ЕВРОПСКИ РЕГИОН

Историчар, академик Милорад Екмечић у својој последњој књизи „Дуго кретање између клања и орања“ написао је да је Војводина замишљена да буде један европски евро -регион, у заједници са још три жупаније југоисточне Мађарске и четири румунска округа.

Тај регион би - истиче Екмечић - имао територију од 77.000 квадратних километара и 5.200.000 становника - дакле, више него Хрватска и можда Србија без Војводине. Читав пројекат води „Друштво југоисточне Европе“ из Минхена, а финансира немачка влада. Циљ пројекта је да слични евро-региони створе нову Европу. Војводина је, дакле, замишљена као „експериментално подручје нове интеграције“, којом би се превазишла подела на јединствене и суверене националне државе.

18) Чавошки, исто, стр. 10.

Екмечић пише да је „Magna carta genitum et regionum (Велика повеља народа и регија) - ФУЕБ коначни програм Федералистичког савеза европских народних група усвојен на конгресу у Будимпешти 1992, са циљем да у европским покрајинама развија свест покрајинског идентитета, и да иза свега стоји идеја немачког „либералног империјализма“ из 1918. године. Овај покрет за ослобођење угњетених европских држава и мањина, ишао је за тим да се Немачка из пораза у два светска рата може ујединити са суседним покрајинама сродне културе и сачињавати заједницу нове велике силе од 190 милиона становника. До уласка у ЕУ, Аустрија је тај циљ претворила у стратешку основу постојања и помагала у његовом остварењу. Затим су то наставиле групе католичких клерикалаца (Ерхард Бусек, Арнолд Зупан) у уверењу да се Средња Европа може јавити и у Европској унији, а била би заједница покрајина сродне, средњоевропске културе, а не етничке подлоге. Зупан је објавио један пројекат, по коме би требало да се у покрајинама „изазове промена у главама људи“, у државним установама пропагира вишејезичност, из уџбеника и медија потискује национализам; да се стварају „академије доброг суседства“, уместо великих банака „националне штедионице“. Црна Гора и Војводина су већ добиле овакве академије. Једино је Аустријска академија наука послала представника на скупштину „војвођанске академије наука“.

Екмечић каже да су три основна принципа новог европског устројства: федеративност, супсидијарност и интегритет. Федерација се у овом случају не односи на јединствену националну државу, већ на покрајинске етничке заједнице којима је културна сродност основни критеријум етничког идентитета¹⁹⁾.

Заиста је више него фрапантна сличност између идеја из Салцбуршке изјаве и „Magna carte...“ из 1992. године и актуелног Статута АП Војводине. Судећи према насловима који су преправили наше медије: „Србија добија нове регије“, „Шира овлашћења Санџаку“, „Регионализација као распарчавање“, „Војводина држава у држави“, „Албанци траже аутономију за југ Србије“..., Србија у ЕУ може само као распарчана земља. Након потпуно дефетистичке политике у борби за Косово и Метохију, несхватљиво је да актуелна власт активно учествује у даљем распарчавању Србије, најпре

19) Види шире: Милорад Екмечић, «Региони - европски кошмар», *Новости*, 25. октобар 2009, стр. 3.

„препуштањем“ Војводине, а затим и неком брзоплетом, непотребном и крајње неизвесном регионализацијом земље.

СЕПАРАТИСТИЧКА ЕПИДЕМИЈА

Према плану Владе за регионализацију Србије предвиђена је подела Србије на седам региона. (поменуте евро-регије М. С.) То су: Београд, Војводина, Западна Србија, Источна Србија, Централна Србија, Јужна Србија и Косово. Тако пише у Стратегији просторног развоја, која представља основу за регионализацију Србије и уставне промене. Председник Србије Борис Тадић за овај документ каже да је политички програм развоја Србије до 2020. године. Из владајуће коалиције уверавају да регионализација нема политичке мотиве, а региони ће бити статистички и формираће се ради распоређивања новца из фондова ЕУ. Из ЕУ, међутим, стижу информације да је Србија дужна две године након потписивања ССП, да изврши регионализацију, тј. да регионализацију и децентрализацију усклади са регионализацијом ЕУ. Ово је саопштио извештач Европског парламента Јелко Качин, доказани србомрзац. Само не знамо на коју земљу чланицу ЕУ се мисли, јер се ни једна од њих није регионализовала на начин да пристане на издвајање дела своје државне територије

Било како било, ови статистички региони су, дакле, услов приближавања Србије ЕУ. То потврђује напред изнета теза, да Србија у ЕУ може само територијално и политички распарчана, и без Косова и Војводине.

Према плану, око 2020. статистички региони би требало да добију административни и политички статус, а на централном нивоу би остали унутрашњи и спољни послови, безбедност, дипломатски и међународни односи с другим државама, макроекономска, монетарна и фискална политика, представљање грађана у свету. Један део и тих надлежности пренео би се на регије, а Србија ће од 2020. бити подељена на више аутономија. Да би се то решење реализовало, потребна је промена постојећег Устава из 2006. године. Председник Тадић је при том истакао да се „Србија данас суочава са депопулацијом читавих простора, а тиме се суочава са економским и безбедносним проблемима. Да би се ти проблеми избегли, неопходно је убрзати систем децентрализације и регионализовати

Србију“; додајући да се „процес регионализације и усвајање Статута Војводине допуњују“.²⁰⁾

Професор Ратко Марковић сматра да је: „Целу причу око регионализације у Србији повукао Статут Војводине, који је лош за све оне који желе добро Србији. Зашто је онда Влада, ако жели развој свих делова наше државе, дала посебан статус Војводини. Поставља се питање како сада парирати даљем сепаратизму Војводине и дозволити ширење њене аутономије. Сигурно је да се они који су за ширу аутономију Војводине неће зауставити на овом Статуту. Али ако се још неколико аутономних покрајина направи што је могуће по Уставу, али не и региони, и ако буду имали исти статус као Војводина онда северна покрајина неће штрчати ништа посебно. Према мом мишљењу, ако говоримо о регионализацији не би требало да Војводина остане као целина, већ и она да се подели на Банатску, Бачку и Сремску регију. Можда власт Војводину сматра као неки засебан део који нема везе са регионализацијом Србије. То значи да су Војводину издвојили из ове приче и да је она неприкосновена чак и када су у питању одлуке Владе Србије“.²¹⁾

Један од ДС-ових министара је не тако давно изјавио да је потпуно свеједно да ли ћемо живети у Загребу, Приштини или Београду, сви ћемо ионако бити у ЕУ. Ово може да изјави само недоучени српски политичар-сепаратиста, па био он и министар. Нисмо чули да је нешто слично изјавио и један политичар било које друге државе у Европи. Сепаратисти у Србији говоре, мимо осталог света, да није важна целовитост државе. Да се осврну око себе видели би да се европске државе удружују, чувајући своје територије и идентитет, јер без тога не би ни биле у прилици да се удружују.

ЛИТЕРАТУРА

- Антонић Слободан, „Амбасадор Војводине у ЕУ“, *Политика*, Београд, 25. септембар 2008.
- Антонић Слободан, „Битка за Војводину“, *Печат*, бр. 89, Београд, 13. новембар 2009.
- Екмечић Милорад, „Региони-европски кошмар“, *Новости*, Београд, 25. октобар 2009.
- Чавошки Коста, „Новосадски зид“, *Печат*, бр. 89, Београд, 13. новембар 2009.

20) Угљеша Мрдић, „Сепаратистичка епидемија“, *Печат*, бр. 98, Београд, 22. јануар 2010, стр. 14.

21) Исто, стр. 16.

- Чанак Ненад, „ЛСВ тражи нови устав Србије“, *Политика*, Београд, 15. децембар 2008.
- Марковић Ратко, „Статут излази из уставног концепта“, *Политика*, Београд, 20. септембар 2008.
- Милошевић Зоран, „Нацрт статута Војводине – основа за денацификацију Срба у покрајини“, Зборник радова *Србија – политички и институционални изазови*, ИПС, Београд, 2008.
- Мрдић Угљеша, „Сепаратистичка епидемија“, *Печат*, бр. 98, Београд, 22. јануар 2009.
- Пајтић Бојан, „Неће успети да нас посвађају“, *Политика*, Београд, 19. октобар 2008.
- „Захтев за мађарску регију у Војводини?“, *Политика*, 3. септембар 2008.
- „Једнима недовољно, другима превише“, *Политика*, 20. септембар 2008.
- „Усвојен Статут АП Војводине“, *Политика*, 15. октобар 2008.
- „Статут Војводине пречи од буџета Србије“, *Политика*, 21. новембар 2008.
- „Грађанској Војводини Статут недовољан“, *Политика*, 9. фебруар 2009.
- Суботић Момчило, „Аутономија Војводине - историјски и савремени контекст - други део“, *Политичка ревија*, 03/2009, ИПС, Београд, 2009.

Момчило Subotic

VOJVODINA IN POLITICAL SYSTEM OF SERBIA

The Statute of Vojvodina

in the newspapers *Politika* – 2008/2009 -

Summary

In this text on autonomy of Vojvodina author analyzed “the battle for Vojvodina” through analysis of texts that were published in the newspapers Politika and some other sources in the course of last two years. Abovementioned implies a period before, during and after proclamation of the Statute of Autonomous Province of Vojvodina and the Law on Establishment of Jurisdiction of AP of Vojvodina. Also in this text the author presented so-called “Salzburg Announcement of Vojvodinan Movement” in 1948, as in Magna carta genitum at regionum (“Great Charter of the Peoples and Regions”) – FUEB – Program of Federalist Union of European People’s Groups in 1992 and its unusual similarity with the Statute of Vojvodina. In the text there is also included an analysis of regionalization of Serbia as an amendment to the Vojvodina Statute.

Key Words: Serbia, Vojvodina, Statute, Law on Establishment of Jurisdiction of Hungarian Region, state within state, Euro-region, Salzburg Announcement, regionalization, separatism, fragmentation of Serbia

Овај рад је примљен 29. јануара 2010. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 11. фебруара 2010. године.